

dogne: sembla, doncs, ser estrany a la zona Nord de les terres d'Oc (llevat de les accs. especials recollides pel TdF).

Però a part d'aquesta àrea hispànica i circumpirenaica, també trobem el mot a Sardenya i en el Migdia d'Itàlia: el sard *ma(t)ta* «cespo, cespuglio», «albero», es documenta des dels Ss. XII i XIII, en els Condaghes de Silki (tres exemples) i de Trullas o Bonàrcado (MLWagner, *Arch. Stor. Sdo.* III, 376; *VRom.* IV, 263); i també en els Estatuts de Castel Sardo (segons anotació de G. Bonazzi, inèdita, en el meu exemplar del Spano). Per tant allà no pot ser catalanisme (no cal dir que castellanisme encara menys).

Com sigui que vora de *mata* hi ha en portuguès *moita* «mata de plantas arborescentes, rasteiras e densas» (*mouta* en un doc. de v. 1475, CMichaëlis, *RLus.* III, 174), que podria venir d'un gòtic *MATHWA 'prat dallable' —cf. a-al. mj. *matte*,⁵ angl. *meadow*, ags. *mæð*, *mædwe*, b-al. ant. *mâtha*, derivats de l'arrel de l'al. *mâhen* 'dallar'— podríem pensar en la mateixa etimologia per a *mata*, a desgrat de les dificultats semàntiques; però vista l'existència en sard, idioma que no conté germanismes antics, s'imposa renunciar-hi, com ja va indicar M-Lübke, *Litbl.* xxxi, 69-70; d'altra banda tampoc no és probable d'explicar *moita* per transposició consonàntica en un *MATT(U)LA, diminutiu del nostre *mata* (CMichaëlis), de manera que almenys amb caràcter provisoriu hem de creure que *moita* i *mata* no tenen res en comú.

Pel que fa a aquest últim, es pot pensar en un origen pre-romà, com ho van fer MLWagner (*ARom.* xv, 231) i M-Lübke (*Homen. a MzPi.* I, 68), idea que de cap manera no considero poc versemblant. Però serà prudent de tenir molt en compte l'aparició del mot en els parlars del Migjorn d'Itàlia, amb significats notables: Amaseno *matta* «fascia di legna o d'erba», *matta* m. «fascio di lino, d'erba, mazzo di fiori» (Vignoli), abr. *mattalè* m. «mazzo, manipolo» (Finamore), Mol-fetta, Irpino id. «manipolo, manella», Lucània *matiporra* «scopa fatta di ginestra» (de *matto* 'ram': Lausberg, 127), Lìpari *mattulu* 'brossa', 'sarment, murgó', 'empelt' (Coray, *VKR* III, 319), calabr. *mattulu* «fascio di fieno» (Rohlf's), i més formes dialectals en el REW, 5424.1.

Més al Sud el mot es presenta amb el sentit de 'escamot, manat, colla (de persones, coses o bèsties)' (el qual, com hem vist, no és estrany al port., l'oc. ni el cat.), napol. *mattuoglio* «gruppo di cenci, carta, stoppa o similis per otturar qualche buco», «gomitolo, involto» (Filopatridi), calabr. *matta* «moltitudine, branco», sic. *matta* «quantità, moltitudine, branco (*matta di birbanti*)» (Traina), *mattula* 'troca', i aquesta acc. siciliana de *matta* degué tenir antigament més extensió, puix que es troba en el mantuà Castiglione i en el ferrarès Bàrtoli en els Ss. XVI i XVII.

Tot això atès, crec que es pot donar la raó a M-Lübke quan es decanta per considerar el nostre mot com un descendent de MATA 'estora', «teges, storea, stragulum», que des d'aquí passaria a 'extensió de matis-sar que cobreix el terreny'; i després, per una banda, a

'colla d'objectes o d'éssers vivents', 'ram, ramell', o bé 'bosc', per l'altra a 'matoll, bardissar, mata extensa' i finalment 'peu o mata d'una herba o altra planta'. Val a dir que el ll. MATA és paraula tardana, només documentada en Sant Jeroni, Sant Agustí i altres pares de l'Església (*TbLL* VIII, 490). Es creu que sigui d'origen semític, segons sembla provinent de la forma púnica equivalent a l'hebr. *mittâ* 'flassada, manta, cobertor' (derivat de *nâthâh*).

Prenguem-ho, però, en un sentit ample. No crec que ni els especialistes puguin excloure la possibilitat que el mot tingué eco en algunes llengües de la família camítica, tan deficientment coneguda en l'Antiguitat: el fet d'haver passat al llatí així s'explicaria millor, car els romans practicaren el *delenda Cartago*, però pactaren o s'aliaren amb els Massinissa i Iugurta. I es comprèn llavors que el mot es vagi arrelar principalment en la Romània meridional, incloent-hi la munió de derivats propis del nostre mossàrab (infra), i la forta i original aparició del mot a Sardenya i el Mezzogiorno, amb més estret contacte amb Àfrica.

És sabut, d'altra banda, que també va passar a l'al. *matte*, *matze* 'estora' (cf. el citat passatge de la Regla de St. Benet). I que així mateix és probable que aquest sigui l'origen del cat. *mató*, fr. dial. *maton*, al. *matte* 'recuit, mató', 'llet presa'; mentre que d'altra banda el fr. *natte* 'estora' (Gamillscheg, *EWFS*) i la família del nostre NATA presentarien el mateix canvi anòmal de M- en N- que un altre manlleu d'origen africà o púnic, MAPPA 'tovalla' > fr. *nappe*. La coexistència de *mata* i *nata* en cat. i cast. amb significats diferents, dubto que es pugui invocar com a argument contra aqueixa etimologia, com no ho és la coexistència de *natte* i *maton* en francès, duplicats explicables en estrangerismes, que es degueren manllevar repetidament i en condicions dialectals i cronològiques distintes, i diverses en els seus significats.⁶ D'altra banda si el llatí *matta* fos manlleu del púnic, potser es podria explicar en aquesta llengua com a derivat del mot que va donar NATA, però fets fonètics o morfològics del semític septentrional. Però cf. l'últim paràgraf.

DERIV.: *Matall* (?); +*matallada* [*metaiaada*] 'flota, clap de sembrat' b-emp. (BDLC IX, 341). *Matar* m., *matarrada*. +*Matatoro* m. 'matissar' maestr. («no veu allí dalt? On hi ha tant de *matatóro* ...?»), La Salzedella, 1961).⁷ *Matejar* 'prosperar, multiplicar-se (una planta)' val. merid. (Monòver): «*mateja* poc: prospera poc»; «—Vinguen collites ---. —Has tingut mols cavallons? —De civà, tal cual; el blat es va corre al granà: ha *matejat* poc enguany», *Canyissaes*, 132, 61 (Sanchis Guarner, p. 154). +*Matella* 'porció d'una boscuria', pall. i Urgellet, crec que amb el matis de zona més densa i mal explotable en terra de boscos: en un regateig que vaig presenciar, el venedor demana cobrar ⁵⁵ *lez matèles* a 70, però el comprador (cerdà vivint al Pall.) només donava el màxim de 65 (Freixa de Sort, 1964), *Font i matèla de la Joaneta* Taús (1957): *Balari* i *AlcM* només com a NL. *Mater* (?). +*Matera* arbust semblant però distint de la *Uentrisca* (Llançà, 1958). *Mateta* alt-arag. (per entre les quals corren